

A kétnapos kollokviumot – amelynek vitáiról német nyelven készült jegyzőkönyv – a két intézet további kutatási együttműködését meghatározó tervmegbeszélés követte. A megbeszélés ehhez a kollokviumhoz kapcsolódva a következő ülés témájául az avantgarde és a posztmodernség összehasonlító vizsgálatát jelölte meg, elsősorban abból a megfontolásból, hogy a veszprémi kollokviumon kirajzolódott megközelítésmódok alkalmazásával az irodalmi posztmodernségnek olyan dimenziói határozhatók meg, amelyek remélhetőleg az egész nemzetközi posztmodern véleménycserét is gazdagítani tudják majd (strukturák funkciómeghatározása, jelhasználat és szubjektumszemlélet változásai, térségi funkcióeltérések stb.).

Mind a külföldi, mind pedig a magyarországi résztvevők véleménye szerint a kollokvium magas színvonalú és jó hangulatú volt, folytatása feltétlenül szükséges.

Bodnár György–Kulcsár Szabó Ernő

Egyháztörténeti konferencia Pázmány Péter emlékezetére

A Római Katolikus Püspökkari Konferencia Egyháztörténeti Bizottsága, az Eötvös Loránd Tudományegyetem és az MTA Egyháztörténeti Bizottsága 1988. február 29–március 2. között közös konferenciát rendezett Budapesten, az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. Az emlékülés megrendezését és témáinak kialakítását két évforduló határozta meg. Három és fél évszázada halt meg Pázmány Péter, 950 éve pedig I. (Szent) István király: e két jubileum kézenfekvő módon kínálta a témákat, annál is inkább, mivel az utóbbi években a magyar történelem e két kiemelkedő személyiségével kapcsolatban sok új kutatási eredmény halmozódott fel. A középpontban álló két kiemelkedő alak életműve mellett a konferencia programjában természetesen más témák is helyet kaptak.

A háromnapos ülészak megnyitóján *Fülöp József* akadémikus, az ELTE rektora köszöntötte elsőként a résztvevőket. Hangsúlyozta többek között, hogy a rendezvény fontos lépés a világi és egyházi történészek, művelődéstörténészek együttműködésében, s végső soron az állam és a katolikus egyház jó kapcsolatának fejlesztését teszi lehetővé. Hasonló szellemben köszöntötte *Paskai László* prímás, esztergomi érsek is a konferenciát. A bevezető előadást *Köpeczi Béla* művelődési miniszter tartotta. Hangsúlyozta, hogy Pázmány Péter rendkívüli hatást gyakorolt a magyar történelem menetére és művelődésünk fejlődésére egyaránt, s e nagy életmű kutatása egyházi és világi történészek közös feladata. Ezt követően *Michele Maccarrone* pápai prelátus felolvasta II. János Pál pápa köszöntő táviratát, s méltatta a magyar egyházi és világi historiográfiának azokat a törekvéseit, amelyek elősegítették mind az egyházak, mind a nemzet múltjának mélyebb megismerését.

Az első napnak szinte valamennyi előadása Pázmány Péterről, az egyetem alapítójáról szólt. *Szántó Konrád* főiskolai tanár az érsek főpásztori tevékenységét méltatta, *R. Várkonyi Ágnes* és *Benda Kálmán* politikai nézeteiről szólt, *Bitskey István* Pázmány neveltetésével kapcsolatban tett észrevételeket, *Szabó Ferenc* (Róma) pedig gráci éveiről és kegyelemtani vitájáról emlékezett meg. *Kállay István* Regnum Maria-

num és országegyesítés című előadása eszmetörténeti oldalról egészítette ki a délelőtti programot.

A délutáni előadások előtt *Bánffy György* érdemes művész Pázmány prédikációból adott elő részleteket, művészi élményt jelentő fellépése az érsek írói erőnyeiére irányította a figyelmet. Ez utóbbiakat *Tarnóc Márton* ismertette, főként a prédikációk stilisztikai értékeiről szólván. *Hargittay Emil* az érsek politikai, *Mészáros István* pedig pedagógiai elveiről adott összefoglalót, majd *Péter Katalin* a protestánsokhoz fűződő viszonyát elemezte, kiemelve, hogy az ő térítései nem a hatalom eszközeivel, hanem szellemi fegyverekkel és érvekkel történtek. *Granasztói György* Nagyszombat városának topográfiájával mutatta be azt a küzdelmet, amely a városban az egyes felekezetek között a pozíciók birtoklásáért folyt. A napot *Várszegi Asztrik*, főmonostori perjel előadása zárta Pázmány és a bencések címmel. Az igen gazdag anyagra támaszkodó referátum – túlmutatva címén – az érsek és a monasztikus szerzetesrendek viszonyára vonatkozóan számos tárgyilagos észrevételt fogalmazott meg, kitűnően megvilágítva ellentéteik hátterét.

A második nap az *Egyházi hagyomány – nemzeti hagyomány* témakörébe vágó referátumoké volt. Ekkor *Pölsökei Ferenc* bölcsészkar dékán köszöntötte a résztvevőket. Előadás hangzott el a Szent Jobbról (*Fábián János* főesperes), az 1938-as Eucharisztikus Kongresszusról (*Gergely Jenő*), a Szent Korona-elméletéről (*Kardos József*), a török hódoltsági canonica visitációkról (*Tóth István György*), majd *Holl Béla* Anyanyelvünk, imádságunk címmel többek között egy Pázmánynak tulajdonított könyörgés filológiai problémáit vázolta fel. A katolikus historiográfia két kiemelkedő alakjáról, *Fraknoi Vilmosról* és *Békefy Remigről* külön előadások emlékeztek meg (*Rottler Ferenc, Hervay Ferenc*).

A harmadik témakört *Egyháztörténet és segédtudományok* címszó alatt fogták egységbe a szervezők. Szó esett itt a középkori jus patronaturáról (*Gerics József*), a baldachin keletkezéséről és szerepéről (*Jónás Iona*), a pálosok liturgiájáról (*Török József*), a heraldika egyháztörténeti vonatkozásairól (*Bertényi Iván*), a johannitákról és a máltai lovagrendről (*Érszegi Géza, Pandula Attila*), valamint a pápai Annákról (*Körmendy József*).

A harmadik napon túlnyomórészt újkori témák kerültek napirendre. Szó volt a Jézustársaság feloszlásának körülményeiről (*H. Balázs Éva*), egyetemtörténeti kérdésekről (*Hölvényi György* és *Szögi László*), az egyházak és a nemzetiségi kérdés dualizmuskori kapcsolatáról (*Katus László*), egyházművészetről (*Molnár László*), katolikus historiográfiáról (*Csapodi Csaba*), valamint különféle, 20. századi egyházszervezeti vonatkozásokról (*Rosdy Pál, Fülöp Éva, Harsányi László*).

A háromnapos konferencia összességében jól szolgált a 1950-es évek óta háttérbe szorult és elhanyagolt magyar katolikus egyháztörténet fellendítését. Számos tanulsága közül ehelyütt leginkább azt érdemes megemlíteni, hogy az egyháztörténet nemzeti művelődésünk egésze számára is máshonnan nem pótolható ismeretanyagot képes nyújtani, bebizonyosodott, hogy a világi és egyházi történészek együttműködése nemzeti múltunk mélyebb megismerésének elengedhetetlen feltétele.

Bitskey István